

SZÉPVÖLGYI ALIZ

Elektra

Temető a város. A házsorok kihalt kriptái közt kóbor kutyák üdvrivalgó vonyítása visszhangzik a Holdról. Nem is vonyítás ez már, hanem gyűlölet, vonyító gyűlölet. Valakinek könyörögnek, könyörögnek s nekiszöknek. Oh, jaj, a háztetők kavicslapok törekeny fejünk felett, s árnyéktalpak lépkednek álmodó életünkre.

Valahonnan túlról, túl, túl, kívül a formák egységes világán, fekete habok mossák nyugvó csontjainkat.

Egyet üt csak. Hát sosem lesz már vége?

Vagy bedesz-káztassam magam lelkem rémeitől, mint gyilkos, ki fél, hogy rátalálnak?

És nem jön Orestes...

Orestest várva

Hol vagy fitestvérem, drága Orestes,

ki bosszút állsz velem és értem

elrontott életemért?

Ha egyszer megérkezel,

mersz-e éjjelenként

hozzám lopakodni, koponyákkal körülrakott ágyam mögé,

hol ablakomon fejetlen csontváz árnyait zizegteti a szél,

előhírnökeként halálom fúriáinak?

/Hát csak álmaimban lengnek déli pálmák?

Nem elég saját szépségem, hogy súgjad: szeretlek?/

Kirakatok fénye ragyogja be árnyam,

ha megyek az utcán.

– Ne viselj mellém kombinét! – súgja egy garbó –

s gyöngy színű színt lehel egy rúzs a számra,

szikrázik hajamra a fényszínű lakk...

Érted vagyok szép, ha szép vagyok,

s bár mindig készülök a halálra,

az élet mindennap leigáz, mert újult reményekkel várok, várok reád...

Ne félj!
Ez ősi testvérszerelmet megáldja egy távoli sámán,
s örömtáncot dobog egy csontváz,
fényes nappal az ablakom előtt.
Ne menekülj önmagad elől,
ő a te fúriád!

Bp.-78. dec. 2.

A mélységből

(HALÁLÁNAK ÉVFORDULÓJÁRA)

Mióta elmentél, hangulat csak minden.
Köd szállt a valóra, vérző rózsaszínben.
Sajgó fájdalom a város lüktetése,
A síró villamos, a nép sietése.
Kín hasít és retten a dühös motorba,
S mint az ámokfutó, rohan átkozódva.
Izzik a fájdalom a hús neonfényben,
Disszonáns hang sikolt a Mozart-zenébe,
Keserű íze van a tejnek, kenyérnek,
S omló fáradalma a lány pihenésnek.
Miért hagytál magamra? Hiszen tudtad, láttad,
Száz felől az élet nekem-nekem támad.
Magamra hagytál egy baljós szerelemmel,
Rohamokban égő, forró étetemmel,
Törtető vadak közt, kik lesik a vesztem,
S irigylik a földét, mely alatt fekszem.
Miért hagytál magamra? Mondd, mondd mi lesz velem?
Nem szűnik meg soha a lelki gyötreme?
Vészt hozó időkről zúg, mesél a vérem,
És sötét hatalmak dulakodnak értem.
Balladás homály közt sírok elátkozva,
Századunknak lettem magamba foglya.
Apró és robbanó atomokban élek,
S varázslókat várok, hogy kibűvölnének,
Zárt és robbanékony atomos magamból.
S elkerülne talán egy lelki karambol.

Élj hát, ha mersz, gyere vigyázz reám!
 Mindeneknél rosszabb ez a lelki magány.
 Minden kín hasogat, minden csak fájdalom,
 S szégyellem, hogy így fáj... Szégyellem már nagyon.

Életrajzi jegyzet

Szépvoidlgyi Aliz (1934–2006) az Újpesti Cérnagyár dolgozója volt 1960-tól 1969-ig. 1969-ben, az írónő saját bevallása szerint a gyár vezetése ideggyengeségre, gyakori fáradékonyságra és csökkent munkaképességre hivatkozva javasolta dolgozójának gyógyulás és pihenés céljából a kórházi kezelést. Szépvoidlgyi Aliz a budapesti Árpád Kórház idegosztályán töltött két hónapot fekvőbeteg-ellátásban. Ezt követően, ugyanabban az évben a IV. kerületi Tanács Szociálpolitikai Osztály azt a javaslatot tette, adja be önként felvételi kérvényét egy szociális otthonba, a hosszabb, de teljes gyógyulás érdekében.

SZÉPVÖLGYI ALIZ ARCKÉPE
 (A fénykép a Hajnóczy hagyatékai dobozokból,
 Az elkülönítő kéziratából került el.)

A megállapodás értelmében az elhelyezés kizárólag a páciens saját belátása szerinti időtartamra korlátozódott. A kérvényező tájékoztatása vélhetőleg szántsándékkal volt megtévesztő, hiszen a szóban forgó intézet pontos megnevezése, elmebetegeket ápoló szociális otthonként szerepelt a pontos adatok alapján. A szabad távozás joga mellett, szóbeli megállapodás tárgyát képezte Szépvoidlgyi Aliz pesti lakásának (szüleitől örökölt bérlemény) fenntartása a kezelések ideje alatt. Az említett kérvény beadását követően azonnali hatállyal felvették Szépvoidlgyi Alizt a Zalaapáti Elmebetegeket Ápoló Szociális Otthon kezeltjei közé. A betegfelvétel után nyolc nappal a szóbeli megállapodás ellenére a IV. kerületi Tanács Szociálpolitikai Osztály önhatalmúlag kiutalta Szépvoidlgyi Aliz lakását egy idegen munkáscsaládnak. Ingóságai felett nem rendelkezhetett, utólag sem kapott információt tulajdona sorsáról. Lakása bérleti jogát végérvényesen elvesztette. A földönfutóvá vált beutaltnak a „lakhatás megoldatlan problémájára” hivatkozva nem volt lehetősége a zalaapáti, majd később a szentgottárdi kezelőintézetek elhagyására. A pszichiátriai kezelték között kellett élnie több beutalttal együtt.

Miután Szépvoidlgyi Aliz számára egyértelművé vált az intézmény valós rendeltetése, melynek megfelelően pszichiátriai kezeltként került felvételre, a Szociális Osztállyal kötött megállapodás értelmében azonnal jelezte távozási szándékát. Az egészségügyi dolgozók és az intézetigazgató visszautasítása világossá tette számára, hogy egyetlen lehetőség a távozásra a kéthetente esedékes orvosi felülvizsgálaton való pozitív orvosi véleményezés. A szándékolt félrevezetést valószínűsíti az információ-visszatartás, hiszen semmiféle dokumentumban nem értesítette a IV. kerületi Tanács Szociálpolitikai Osztály a felülvizsgálat időpontjáról. Tá-

jékoztatás hiányában Szépvölgyi Aliz az utólagos dokumentáció szerint nem jelent meg a felülvizsgálaton, így a kezelés szükségességét megerősítve maradnia kellett a Zalaapáti Elmebetegeket Ápoló Szociális Otthonban. A fent leírt eseményekről a Vigilia 1983-as számában¹ közölt rövid publikációt a szerző (itt megjelent írása *A humánium nevében* című regény részét képezi a hagyatékban). Ez a rövid prózai közlés az író nő egyetlen publikációjaként ismert.

Későbbi áthelyezése révén került kapcsolatba a Szentgotthárdi Beteg- és Szociális Otthon kezeltjeként dr. Kiss-Vámosi József főorvossal és munkatársával, feleségével dr. Konta Ildikó klinikai pszichológussal. Az Újpesti Cérnagyár és a IV. kerületi Tanács Szociálpolitikai Osztály jogtalan eljárásának feltárása után került sor Szépvölgyi Aliz rehabilitációjára, mely az Intapsztai Rehabilitációs Intézetben zajlott 1971. október 22-től. A rehabilitációs folyamat (mely a Kiss-Vámosi házaspár küzdelmének eredményeként valósulhatott meg) központi részeként működött a munkaterápia (könyvkötészet, zsírkréta-csomagolás, műhelyek létrehozása stb.), mely segített a kezeltnek az önálló életre való felkészülésben és a jobb életminőség megteremtésében. Szépvölgyi Aliz esetében az írásterápia mint utólagos kezelési forma hozzájárult az irodalmi hagyaték létrehozásához.

A rehabilitáció lezárását követően Szépvölgyi Aliz számára (dr. Kiss-Vámosi József hoszszadalmas küzdelme eredményeként) új lakást utalt ki a IV. kerületi Tanács Szociálpolitikai Osztály Budapesten. Itt folytatta életét az író nő 1971-től. Ebben az időszakban (1972-től) kezdett el dolgozni Hajnóczy Péter *Az elkülönítő* szociográfiai dokumentációján a Balázs Béla Filmstúdió segítségével. A munkálatok során az író több interjút készített Szépvölgyi Alizzal, aki a tervezett dokumentumfilm központi szereplőjeként tűnt fel. Az interjúkat követően levelezésük nem szakadt meg. Szépvölgyi Aliz egykori kezeltként a rehabilitációt követően is visszajárt az Intapsztai Rehabilitációs Intézetbe, egészen az 1980-as évek közepéig, amikor is végül kérvényezte az Intapsztai Szociális Otthonba való felvételét az intézetvezetőtől. Kérelmében anyagi- és egészségügyi állapotára hivatkozott. 2006-ban bekövetkezett haláláig a mai Intaházi Szociális Otthon lakója volt.

A szövegeket sajtó alá rendezte, a jegyzetet írta: NÉMETH ZSÓFIA

¹ Szépvölgyi Aliz: „Hátha szerencséje lesz...” (riport), In Vigilia, 1983 (48)/9, 654–660.